

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed-évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltése egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és laptulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 1. földszint balra. (Piac felől 3-ik ajtó.)

Hirdetések feladhatók a Thaisz-nyomdámban Thaisz Arthur papirkereskedésében (Piac-u.)

Debreczen első vértanui.

A most folyó világháboru első vértanuiról van szó. Mert a szláv aknamunka legelső véres, gyilkos merénylete volt az, amely épen egy éve három martír-halált követelt.

Az első görög katolikus püspökség ellen a Deák Ferencz-utcai iparkamara székházában a múlt év február 23-án felrobbant bomba, mely Miklóssy püspöknek volt szánva csodálatosképen a Skizma-pör végtárgyalásának napján, a ruszofil aknamunka törvényes megtorlásának első határkövénel raboltak el három férfiéletet.

Most, mikor a galicziai ruszofil mozgalom felderítetten áll előttünk, mikor a szigeti rutén-árulások nyilvánvalóvá lettek. Tagadhatatlan, — hogy a szláv propaganda irányította, a most egy éves merényletet s hogy az orosz-szerb orgyilkosság szolgálatában állottak az elmenekült merénylők.

Először fog kizsendülni, bimbót hajtani a temetővirág a három debreczeni vértanu sírján. A Debreczenben zsellérkedő, állandó otthont nem kapott görög katolikus, de magyar püspökség három martírjának szomoruan szenzációs elmulása óta mindössze egy esztendő telt el. És még is mennyi történést jegyezhetett be az óta Klió, az ő márványtáblájára.

A debreczeni merényletet követte a serejavoi Debreczeni martirpapok után vértanu halált kellett hálnia Magyarország jövődöbéli királyának s hű hitvesének.

Most, most már tudjuk, hogy történelmi idők első fagyos lehellete volt az, mely elsuhant a fejünk felett most egy esztendeje, mikor először öl tölte ránk kigyónyelvét az orgyilkos szláv-veszedelem s mikor magyarságuknak lettek áldozatai Jaczkovits, Slepovszky és Csath Sándor, a debreczeni vértanuk....

A szomorú évfordulóiig lefolyt idők tisztázták a három áldozat szomorú szerepét. Ha még kételkedni merészelt valaki vértanuságukban, — ime elmulást dörgő, halált osztó ágyuk, villanó

szuronyok esattogása ordít megezáfolhatlan érveket a három áldozat martiromsága mellett.

A magyarság eszméjének legszebb alkotása volt az első magyar görög katolikus püspökség, amelyet nyílt kihívásnak tekintett az orosz valósi fanatizmus. Vörös posztó volt a szláv-veszedelem előtt a debreczeni görög templom magyar felirása a Gospodi pomiluj helyett a »Jertek imádkozni.«

Szentpétervárt, Belgrádban épen úgy tudhatlak előre a debreczeni merényletről, mint a későbbi trónörökös gyilkoságról. És visszafojtott lélekzettel lesték az eredményét.

Minden nagy eszmének vannak vértanui. A magyarság vértanuinak száma egy év óta tizezrekre szaporodott.

Illő tehát, hogy az első három áldozat halálának évfordulóján elmondjunk egy imát sírjaik felett s a tavasz késlekedő virágai helyett elhelyezük keresztfaikon az emlékezés szép virágait.

DONOGÁN ÉS SOMOSSY
DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZÁR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

KRÓNIKA.

Hadi kenyér.

Uton voltam. A gyönyörű téli tájék mély benyomást gyakorolt reám. Bensőmben kétségtelenül történt valami változás. Gondolataim könnyedén lebegtek ide-oda, mint a susogó szellő. — Szerelem, gyűlölet, még a többi alantas tulajdonságok mind távol voltak tőlem, mint az alattam elterülő mélységben tovavonuló fellegek; lelkem oly tiszta volt, mint az engem körülölelő égbolt. A földi dolgok emlékezete bennem csak halkan

csengett. Szóval — hála az elragadóan bájos vidéknek — úgy éreztem, hogy az egész világgal és enmagammal is békében élek; sőt, azt hiszem, annyira belémerültem boldogságomba és a földön úgy elfeledtem mindent, hogy nem is tartottam már oly nevelésesnek amaz embereket, akik azt állítják, hogy az ember jóra születik.

A nehéz kapaszkodás étvágyomat fokozta és a gyomor megkívánta a maga jogait; táskámból jókorá barna hadi kenyeret, bőrkulacsot és egy üvege se sziverősítőt vettem elő. Ezt a sziverősítőt a patyikus minden utasra rátukmálja; saját találmanya; hóval keverve élvezhető.

Leültem és a kenyeremet nyugodtan szeletek re metsztem, midőn valami halk zörej felállni készlelt. Kicsiny, mocskos, rongyos, borzas alak állott előttem és beesett szemeivel möhön, de mégis alázatosan a kenyérre bámult. Aztán tompán és rekedten szólt:

— Ni, kalács!

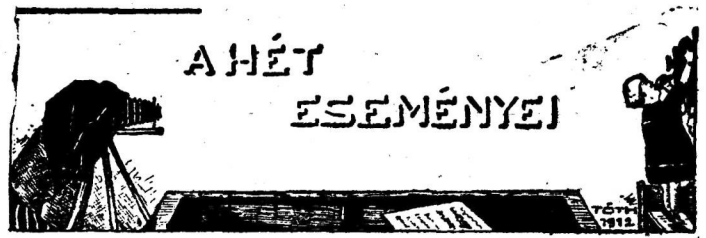
Akaratlanul is nevetnem kellett a kenyeremet megtisztelő megjegyzésen és odanyujtottam egy szeletet. Lassan közeledett és a forrón óhajtott tárgyra meredt. Elkapta a kenyeret és gyorsan visszaugrott vele, mintha attól félt volna, — hogy ajánlatom nem őszinte és megbánom a dolgot.

A következő pillanatban a földhöz vágta egy másik fiu, aki váratlanul bukkant fel; hasonlított az előbbihez; biztosan ikertestvérek voltak. Ideoda hemperegtek a földön és verekedtek a drága zsákmányért, mert egyik sem akarta a kenyér felét a másiknak átengedni. Az első elkeseredve ragadta meg a másik haját, ez pedig ellenfelének fülébe harapott és durva falusi szitokkal véres nyálkát köpött ki. A »kalács« tulajdonképeni tulajdonosa kicsiny ökleivel a támadó szeméit döngönyözte, ez pedig ellenfelét egyik kezével torok ragadta, mellére térdelt, míg másik kezével a küzdelem tárgyát zsebébe akarta dugni. De a kétségbeesés növelte a legyőzött erejét és dühét; — felemelkedett és a fejével a győztes gyomrába rugott, hogy az elkábulva a földre rogyott.

Miért irjam le tovább e küzdelmet, mely a való életben sokkal tovább tart, mint a mennyi ideig a gyermeki erő kibírja? A »kalács« kézzel kézre járt és minden perczen más-más zseb felé vándorolt. De alakja is megváltozott és midőn végre elfáradtak, amaz egyszerű okból, mert nem tudtak tovább küzdeni, s lihegve és véresen megpihentek, a küzdelem tárgya ugyszólván megsemmisült; a kenyér eltűnt, elmorzsolódott; a morzsák egészen összevegyültek a felturt fővennyel.

E jelenet kiragadta lelkemből a tájék költészetét és eltűnt előbbi nyugodt öröömöm, mely lelkemet eltöltötte volt, miután a kis fiuk szemem elé kerültek. Sokáig ültem gondolatokba mélyedve és így szóltam magamhoz:

— Csodás világ ez, hol a kenyeret »kalács«-nak hívják és oly drága nyalánkság, hogy gyilkoló testvérharcot is képes szítani.

NEM VOLT FARSANG s így alig tartottuk számon az e heti hushagyó keddet és hamvazó szerdát sem. Carneval herceg az idén elakadt hóditó utjának már a legelején. Lecsapott előtte egy halált-terjesztő orosz schrapnell s úgy elfutott szegény, mintha csörgő sipkával a fején, boldondos jó kedvével a szívében soha-se vette volna Magyarország felé az útját. A magyar emberről azt szokták mondani, hogy sirva vigad. Ez igaz is. De mikor komoly munkája akad, léha tréfákra nem tud gondolni. Az idén pedig ugyancsak komoly munkája akad. Olyan amelyről évszázadok, sőt évezredek mulva is tanítani fognak a világ minden iskolájában. Nem tánczoltunk tehát az idén, legfeljebb, hogy meglánczoltattuk a musz kát. Hushagyó keddet is minek jegyeztük volna fel különösebképen, mikor úgy is ünnepnapokon is kevert lisztből gyurjuk a kenyerünket. Ami hamvazó szerdát illeti, meg igazán megszenvedünk mi most nap-nap után nemcsak a multért, de a messzi jövőért is....

DEBRECZENI JENŐ gázgyári igazgatóról régen tudtuk, hogy mint mérnök a legzseniálisabb szakember. Úgy is volt, hogy épen ezért felmentését is kérte a város. Csak a város, de Debreczeni Jenő nem. És nem is mentették fel, amil igen okosan cselekedett a hadvezetőség. Mert ugy látszik nagy szükség van ott a harczterén a Debreczeni Jenő féle emberekre. A kiknek szívök-lelkük ugyancsak a helyén marad minden körülmények közt. Személyes vitészségéért, pompas találékonyságáért a csapatok irányítása terén már főhadnagy lett. Most pedig olyan derék vitési cselekedetet követelt el Debreczeni Jenő, hogy a német császár vaskeresztjét s ezzel egyidejűleg valami magas osztrák-magyar kitüntelést is el fog nyerni.

MOST MAR még a legnagyobb pesszimista is bizalommal kezd tekinteni a háboru végeredménye felé. Hindenburg legutóbbi győzelme a Mazuri-tavaknál nemcsak azt igazolja, hogy a német harczri erények semmit sem fogytak, hanem hogy az orosz ágyuk száma ezzel szemben folyton apadó félben vagyon. Embert, orosz katonát most is sokat összefogott Hindenburg, még többet, mint a második döntő ütközetben, de most csak 40 ágyu került a kezére az előbbeni 500 s későbbeni 130 helyett. És pedig nem azért mintha az orosz jobban vééde volna most az ágyuit. Dehogyanem mert most nem volt több neki, mint 40 darab.

A **FOKOSOK FÉNYKORÁRÓL** csak a nóta regélt egy és más dolgokat. Hát a jó öreg fokos, a mely hajdanta igen alkalmas dolog volt a nem orvosi értelemben vett koponyalékelésekhez, újra dívatba jött és pedig, mint a huszárság-harczi eszköze. Rohamoknál ugyanis a huszárkarabélyra tűzött szurony nem volt megbízható, a karabély agya szintén erősen törekenynek bizonyult. Miután a huszárok — úgy mondták, legtöbbször hasznát az ásójuknak vették s például a limónai csatában ezzel lékelgették legjobban a muszka-koponyákat s miután ehhez hasonló eszközök után kívánczok, most a hadvezetés fokosokkal látja el őket, amelyeket egyenesen erre a célra gyártanak. A Baur Gázsik fokosából így lett harczi eszköz.

MEGHIVÓ.

A Debreczeni Szállodások, Vendéglősök, Kávésok és Koresmárosok Ipartársulatának 1915 évi márczius hó 8-án a Gambrius söresarnok külön termében tartandó

rendes tisztújító évi közgyűlésére.

Tárgyak:

1. Évi jelentés. 2. Az 1914. évi zárszámadás és vagyonmérleg kimutatása. 3. A felügyelő bizottság jelentése. 4. Határozat a felmentvény tárgyában. 5. Elnök, alelnök, pénztáros, 12 választmányi és 3 felügyelőbizottsági tag választása.

Debreczen, 1915. márczius 20.

Szathmáry Zoltán
titkár.

Márkus Jenő
elnök.

A **MOST** folyó háboruban igazi becsületes szándéka csak a mi szövetségeseinknek van. Leleményes a magyar katona is, ami a fedezékhányást, óvatos őrállást illeti, de ha harczra kerül csak egy a gondolata. Az, amit a népdala olyan formán említ, hogy »megölök valakit, vagy engem valaki«. Ellenben semleges lobogót használ az angol, osztrák ruhát az orosz s még ezeknél is becsütelenebb fegyvereket a francia és a szerb. Már pedig az eddigi tapasztalatok is azt bizonyítják, hogy még a háboruban is az győz, aki becsületesebb harczi eszközökkel dolgozik.

A **FRANCZIA BECSULETREND** szalagja — sok olyan ember gomblyukában diszlik, akiknek olyan kevés közük van a becsülethez, mint a vármegyei hajdumak a harangöntéshez s akik a becsület fogalmától olyan messzire vannak, mint Makó Jeruzsálemhez. A héten azonban akadt egy olyan francia közkatona, akinek mi is szeretnénk a keblére tüzni a becsületrend szalagját, ha ugyan volna ilyen fajta kitüntetésünk. Dopid az egyszerű neve annak a francia katonának, akit a haldokló édes anyja látni kívánt még egyszer s aki a német fogságból elkéredzett »becsület-szóra Vilmos császár engedélyt adott a hazatérésre, be-

csületszó lekötése mellett. És a francia katona vissza is tért a szabadság lejártá után a német fogolytáborba. Ugyanakkor, mikor gróf Tolstoj, a nagy béke-fejedelem író unokája megszegte adott becsületszavát megszökött. — De elfogták. Mindössze csak a becsületét nem találták meg már nála.

CONAN DOYLE JÓSLATA Anglia blokádjáról. Az egész világon óriási feltűnést kelt és a mi sajtónkban is bőséges megbeszélésre adott alkalmat Conan Doyle elbeszélése, amely még a háboru előtt előre megjósolta Anglia veszedelmét, amelylyel a tengeralatti hajók blokádja fenyegeti a gazdasági válságot, a kiéheztetést és ennek folytán a dicstelen kapitulációt. A jóslat most szenzációsan valóra vált s természetes, hogy mindenki olvasni akarja az angol író előadását, melylyel saját nemzete leveretését előre megmondja. Az elbeszélés most megjelent magyarul is Radó Airtal kitűnő vállalatában, a Magyar Könyvtárban s máris szétrepült a közönség minden körébe. Conan Doyle novelláját e kiadásban mindenki elfogja olvasni; a Lampel (Wodianer F. és fiai) czég kiadásában megjelent füzet ára 30 fillér.

AZ ÖRÖK NYUGALOM is csak frázis. Az ember annyit költözködik még halála után is, — hogy olyik ember életében se hurczolkodott annyit. Ismerünk ugyanis embereket, akik ugyanott halnak meg a maguk polgári 60—70 évük után, ahol születtek. A temetők, a mai modern korban, bizony szintén nem örökéletűek s a legtöbb ember 50 év mulva halála után ismét más siri-lakásba kénytelen költözködni, igen gyakran nagyon is sokadmagával egy helyre. Ezen a héten meghúzták a lélekharangot a debreczeni felekezeti temetők felett is. Szóba került 25 év óta ki tudja hanyadszor a **köztemető** ügye. Az amelyben 12 nagy bizottság s legalább egy tuczat kis bizottság alakult már az utóbbi 20 esztendőben. Sőt van 12 éve annak, hogy a hullaégető felállításával kapcsolatban tervezték. Most megint kiküldték az új bizottmányt az előkészítésre s miután — Márk Endre polgármester programjába vette a köztemetőt ez az előkészítés komoly stadiumba is fog jutni. Akkor azután a régi temetők elzáratnak, később felásatnak s dédunokáink helyükre majd palotát emelnek....

Dalok.

Irta: HELTAI JENŐ.

Az volt bajunk, hogy egymást meg nem értők,
Én szenvedélyes voltam, te nyugodt,
Az volt bajunk, hogy forró csókjaimra
Csókkal felelni ajkad nem tudott.

S ha néha izzó vágyban égve, mégis
Ajkamra forrasztottad ajkadat,
A láz, a láng csak testedet gyötörte,
A szived mindig jéghideg maradt!

TÖRLEY
TALISMAN-CASINO-RÉSERVÉ

APOLLO

MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap

3, 5 és 7 órakor fél, 9-kor rendes helyár

A munkás zubbony

Színmű 4 felvonásban.

Kitünő kíséző műsor.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piacz-utca 16. szám. (Saját palota.)

Alaptőke 2.400.000 K. Tartalékok: 1.400.000 K. Betét-állomány nyolczmillió korona.

Érdeklődésében a Pesti magyar kereskedelmi bankkal

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekszámlák. Váltószámitolás, törlesztés és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitellevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruaktár. Safe-deposit (magánletét pénztár.)

Affiliált intézetek: Kabai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Főkelelep Vámospércs.

Villamos bevezetések

motorok, csillárok javítások
mélyen leszállított árban —

Földvári Mórnál

Széchenyi utca 55.

Telefon 168.

Nem fáj a feje másnap ha

„LITKE” pezsgőt iszik.

Külsőleg és belsőleg egyaránt megbízhatóbb hatáshoz a

Próbaüveg 40 fill

PALMA

Kapható: **Dr. SZELENYI ÁRPÁD**

gyógyszerésznél

Debreczen, Piacz-utca 30. szám.

Meghívás.

A Debreczeni Ipar és Kereskedelmi Bank XLVIII-ik Rendes Közgyűlését

1915. Február hó 25 én, délelőtt fél 10 órakor saját helyiségében (Szentanna- és Varga utcák sarkán) tartja meg, melyre a részvényesek tisztelettel meghívottnak azon figyelmeztetéssel, hogy az alapszabályok

22. §-a szerint részvényeiket vagy intézetünk pénztáránál, vagy:

Debreczenben: valamelyik részvénytársulati pénztárnál.

Budapesten: az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztárnál.

Wienben: az Anglo Österreichische Banknál 5 nappal a közgyűlés előtt le kell tenniük.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése és számadása az 1914. üzletéről és indítványa a nyereség felosztása iránt.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A mérleg megállapítása és a nyereség iránti határozathozatal.
4. A felmentés iránti intézkedés.
5. Az igazgatóság indítványa külön tartalékalapnak a rendes tartalékból kihatása iránt (alapszabályok 12. §.)
6. Három sorrendszerinti kilépés által megüresedő igazgatósági tagsági helynek 3 évre és egy elhalálozás által megüresedett igazgatósági tagsági helynek 2 évre való betöltése, — választás után.

AZ IGAZGATÓSÁG

Az évi jelentés, mérleg és az esetre vonatkozó adatok folyó évi február hó 16. napjától kezdve az intézet helyiségében az üzleti órák alatt megtekinthetők.

Thaisz Arthur könyv és műnyomdája Debreczen Piacz-utca 7.